

JAROSŁAW BUBIŁO

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH GOSPODARCZYCH PO NOWELIZACJI KODEKSU POSTĘPOWANIA CYWILNEGO WYBRANE ASPEKTY PRAKTYCZNE

1. UWAGI OGÓLNE

Ustawicznie podejmowane są działania mające na celu zwiększenie efektywności sądownictwa powszechnego m.in. poprzez racjonalizację przebiegu postępowania cywilnego, a w szczególności przyspieszenie postępowania w sprawach gospodarczych. Jakość i czas sądowego rozstrzygnięcia sporów w sprawach gospodarczych – zasadniczego elementu w szerszym procesie dochodzenia i zaspokajania na drodze prawnej wierzytelności powstałych w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą – stanowi w opinii wielu ekspertów jeden z istotnych składników „otoczenia” gospodarki¹. Długość i stopień uciążliwości tego procesu w sposób istotny wpływały na warunki rozwoju i funkcjonowania przedsiębiorczości. Postulaty usprawnienia i skrócenia czasu trwania postępowań sądowych w sprawach gospodarczych były zgłaszane już od dłuższego czasu m.in. przez środowiska skupiające przedsiębiorców.

Zamierzone przez ustawodawcę usprawnienie i przyspieszenie postępowania w sprawach gospodarczych przeprowadzone zostało w postaci uchwalonej w dniu 16 listopada 2006 r. ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania

Dr JAROSŁAW BUBIŁO – asystent Katedry Prawa Cywilnego i Postępowania Cywilnego Wydziału Zamiejscowego Nauk Prawnych i Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Tomaszowie Lubelskim; adres do korespondencji: ul. Marszałka J. Piłsudskiego 67/97, 22-400 Zamość; e-mail: rezonans0@op.pl

¹ S. D a l k a, *Postępowanie w sprawach gospodarczych przed sądami powszechnymi*, „Palestra” 1990, z. 1, s. 40; T. M i s i u k, *Rozpoznawanie i rozstrzygnięcie spraw gospodarczych*, „Palestra” 1990, z. 1, s. 27; T. W i ś n i e w s k i, *Postępowanie w sprawach gospodarczych*, Kraków 1997, s. 18.

cywilnego oraz innych ustaw², którą Prezydent RP podpisał 7 grudnia 2006 r., a która weszła w życie 20 marca 2007 r.

Treść dokonanej noweli jest bardzo obszerna i wielowątkowa, obejmuje bowiem zmiany natury terminologicznej, porządkowej oraz techniczno-organizacyjnej. Nowe rozwiązania konkretyzując dotychczas obowiązujące przepisy oraz usuwając te, które spowalniały przebieg postępowania, niosą jednak także ze sobą rozliczne zagrożenia.

2. ZMIANA POJĘCIA PRZEDSIĘBIORCY ORAZ SPRAWY GOSPODARCZEJ

Poza kodeksem postępowania cywilnego³ nowela zmienia również ustawę z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych⁴. Uaktualnia mianowicie w art. 1 tego aktu nazwę sądu wojewódzkiego, zmieniając ją na sąd okręgowy, a ponadto do zakresu spraw gospodarczych dodaje sprawy o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym, którymi są orzeczenia sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem, wyłącza natomiast z tego katalogu sprawy o podział majątku wspólnego pomiędzy byłymi współnikami spółki cywilnej⁵. Zmianie podlega również ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej⁶. Mianowicie celem zmiany jest doprecyzowanie skutków zaniedbań w przedmiocie braku aktualizacji miejsca zamieszkania i adresu dla doręczeń przez osobę fizyczną wpisaną do Ewidencji Działalności Gospodarczej. W takim przypadku korespondencję należy obecnie pozostawić w aktach ze skutkiem doręczenia zgodnie ze zmienionym art. 139 § 3 k.p.c.⁷ Znowelizowane przepisy idą tutaj z pomocą wie-

² Dz. U. z 2006 r., Nr 235, poz. 1699.

³ *Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego* (Dz. U. z 1964 r., Nr 43, poz. 296 ze zm.), dalej cyt.: k.p.c.

⁴ Dz. U. z 1989 r., Nr 33, poz. 175 ze zm.

⁵ Sprawy te będą rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym przez wydziały cywilne, tak jak wszystkie inne sprawy „działowe” (por. postanowienie SN z dnia 15 listopada 1990 r., II CZ 169/90, OSP 1991/7-8, postanowienie SN z dnia 30 września 1977 r., III CRN 76/77, OSNCP 1978/7, poz. 115.).

⁶ Dz. U. z 2004 r., Nr 173, poz. 1807 ze zm.

⁷ Nowelizacja nie zmienia co do zasady treści przepisu, uwzględniając jedynie jako miejsce wpisu przedsiębiorców obok rejestru przedsiębiorców, w Krajowym Rejestrze Sądowym, także ewidencję działalności gospodarczej.

rzycielom, wprowadzając instytucję zastępczego doręczania pism przedsiębiorcom, co wskazuje na równoprawne traktowanie wszystkich podmiotów zajmujących się prowadzeniem działalności gospodarczej. W ten sposób brak aktualizacji adresu przez niesolidnego dłużnika w rejestrze gospodarczym nie będzie stanowił już przeszkody w sprawnym dochodzeniu roszczeń przed sądem⁸.

Pojęcie sprawy gospodarczej zostało zdefiniowane dwukrotnie: w art. 2 ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych⁹ oraz art. 479(1) k.p.c. Zakres regulacji zawarty w ustawie jest jednak bardziej ogólny, niż ten określony w art. 479(1) k.p.c.¹⁰ Wynika to z faktu, iż art. 479(1) k.p.c. definiuje tylko te sprawy gospodarcze, które są rozpoznawane w postępowaniu odrębnym uregulowanym w części i księdze pierwszej tytule VII dziale IVa k.p.c. Z kolei sprawy gospodarcze zdefiniowane w art. 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych mogą być rozpoznawane w różnych postępowaniach sądowych, w odrębnym postępowaniu procesowym bądź w postępowaniu nieprocesowym¹¹.

Znowelizowane przepisy procedury cywilnej ukazują także nową definicję przedsiębiorcy. W rozumieniu art. 479² znowelizowanego k.p.c. jest to osoba fizyczna, prawna albo jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje jednak zdolność prawną. Osoba taka lub jednostka powinna prowadzić we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Przepisów działu o postępowaniu w sprawach gospodarczych nie będzie się natomiast stosować w sprawach dotyczących działalności wytwórczej osób fizycznych w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego, a także wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów.

⁸ W tym świetle, w interesie każdego przedsiębiorcy będzie możliwie szybka aktualizacja danych adresowych w rejestrach gospodarczych. Przedsiębiorcy, którzy nie dopilnują obowiązków aktualizacyjnych, mogą zostać narażeni na utratę możliwości obrony środkami zaskarżenia.

⁹ T. W ł o d y k a, *Ustawa o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych*, PiP 1990, z. 3, s. 16.

¹⁰ Ewentualne wątpliwości może budzić kwestia właściwości sądów gospodarczych po zaprzestaniu prowadzenia przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej na gruncie art. 479¹ § 1 zd. 2 k.p.c., w kontrapunkcie do przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 września 2001 r. w sprawie utworzenia sądów gospodarczych (Dz. U. 2001, Nr 116, poz. 1247).

¹¹ J. M o k r y, *Pojęcie sprawy gospodarczej*, PiP 1990, z. 7, s. 59; T. N a w o r s k i, *Pojęcie sprawy gospodarczej sensu stricto*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1999, nr 8, z. 1.

tów. Ponadto ustawodawca uchyła przepis art. 479⁷ k.p.c. stanowiący, iż w postępowaniu przed sądem gospodarczym zdolność sądową mają także przedsiębiorcy, będący jednostkami organizacyjnymi, niemającymi osobowości prawnej, utworzonymi zgodnie z przepisami prawa, jeżeli ich przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej¹².

3. ZMIANY LEGISLACYJNE

Nowelizacja wskazuje przede wszystkim jasną regułę kolizyjną, która w przypadku ewentualnego zbiegu przepisów z zakresu postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych z przepisami innych postępowań odrębnych, nakazuje przyznać pierwszeństwo stosowania przepisom dotyczącym postępowania gospodarczego. Tak więc w odniesieniu do spraw gospodarczych, przepisy innych postępowań odrębnych znajdą zastosowanie jedynie wówczas, gdy nie pozostają one w sprzeczności z przepisami postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych. Zapewni to jednolitość procedowania w sprawach gospodarczych, z uwzględnieniem różnic wynikających z innych postępowań odrębnych: nakazowego, upominawczego bądź uproszczonego.

Nowelizacja wyłącza ponadto możliwość wytoczenia powództwa wzajemnego, polegającego na tym, że pozwany przedsiębiorca występuje z własnym roszczeniem przeciwko powodowi w ramach już toczącego się postępowania. W dotychczas obowiązującym stanie prawnym powództwo wzajemne dopuszczalne było wówczas, gdy zachodził związek między obiema sprawami i pozwany w tym samym procesie chciał dochodzić własnych roszczeń. Sąd orzekał w jednej sprawie o obu roszczeniach na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego i zgromadzonego materiału. W tego rodzaju sprawach często powstają bowiem sytuacje, w których powód i pozwany mają możliwość dokonania potrącenia roszczenia dochodzonego w pozwie wzajemnym z roszczeniem dochodzonym w pozwie głównym. Po dokonanej zmianie przepisów wzajemne żądania sąd będzie musiał rozstrzygać w odrębnych postępowaniach częściowo na tym samym stanie faktycznym oraz z ryzykiem odrębnej oceny tego samego lub podobnego stanu faktycznego. Ponadto pozabawienie pozwanego przedsiębiorcy możliwości wnoszenia pozwu wzajemnego

¹² K. K r u c z a l a k, *Pojęcie przedsiębiorcy i jego znaczenie w obowiązującym prawie*, „Rejent” 1998, nr 3, s. 18 n.; P. L i s s o Ń, *Zakres pojęcia „przedsiębiorca” w Prawie działalności gospodarczej oraz innych aktach prawnych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2002, nr 2, s. 60.

go oznacza dla niego w praktyce – prócz konieczności prowadzenia i obrony swoich praw w toczącym się już procesie – także konieczność wytoczenia odrębnego powództwa. Oznacza to, iż w sprawach o sporne czy skomplikowane roszczenie pewne czynności będą powtarzane dwukrotnie (postępowanie dowodowe przeprowadzone w postępowaniu wcześniejszym, uczestnictwo w posiedzeniach sądu), pochłaniając czas i środki stron, pełnomocników oraz innego sądu w odrębnym procesie. Z pewnością konieczne będzie ponowne gromadzenie materiału dowodowego (np. przesłuchanie świadków czy dowód z opinii biegłego). Można zatem wysnuć wniosek, iż wprowadzony zakaz wnoszenia powództwa wzajemnego, niewątpliwie przyspieszy rozstrzygnięcie spraw sądowych z przyczyn formalnych, niemniej jednak może przynieść odwrotny do spodziewanego skutek w postaci jednoczesnego spowolnienia merytorycznego rozstrzygnięcia spraw. Ponadto z uwagi na fakt, że powództwo wzajemne było dotychczas jednym ze sposobów obrony pozwanego, pozbawienie przedsiębiorców tej możliwości może w praktyce skutkować naruszeniem podstawowych swobód i ograniczeniem uprawnień procesowych pozwanego, powodując tym samym zachwianie równowagi procesowej stron¹³.

Jednocześnie wprowadzono zasadę, iż do potrącenia w toku postępowania mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami¹⁴. Dotyczy to jednak wyłącznie potrącenia w toku postępowania – jeżeli zarzut został złożony przed wytoczeniem powództwa, można dla udowodnienia tego faktu zgłaszać wszelkie dowody¹⁵. Jak jednak wskazuje praktyka, ograniczenie dowodowe wprowadzone przy wykazywaniu istnienia przedstawionej do potrącenia wierzytelności wyłącznie do dokumentów, pozbawi przedsiębiorców jednego z najczęściej stosowanych, nierzadko skutecznych, sposobów obrony w procesie. Nie tylko bowiem stwierdzone dokumentami wierzytelności mogą być skutecznie potrącone. Dochodzenie w odrębnym procesie wierzytelności, które nie będą stwierdzone dokumentem, będzie się wiązało dla strony z obowiązkiem ponoszenia dodatkowych kosztów sądowych. Pomi-

¹³ Podkreślić należy, iż nawet dopuszczenie powództwa wzajemnego nie wykluczałoby zarządzenia przez sąd odrębnych rozpraw co do powództwa głównego i wzajemnego (art. 218 k.p.c.) z możliwością wydania wyroku częściowego (art. 317 par. 2 k.p.c.).

¹⁴ Eliminuje to wierzytelności wynikające np. z umowy ustnej, po której nie pozostał żaden ślad w dokumentach.

¹⁵ B. J a n i s z e w s k a, *Uwagi o potrąceniu wierzytelności w postępowaniu nakazowym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2006, nr 7, s. 17; M. G u t o w s k i, *Potrącenie w postępowaniu nakazowym – relacja między prawem materialnym a procesowym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2004, nr 9, s. 37.

mo zatem, iż zarzut potrącenia został jedynie ograniczony, będzie zapewne kolejną przyczyną zachwiania równowagi procesowej¹⁶.

Nowe przepisy wprowadzają też zasadę, iż sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia tylko wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są wynikiem niedozwolonych praktyk ograniczających konkurencję lub samodzielność przedsiębiorców, albo gdy wymaga tego ochrona produkcji należytej jakości. Nie będzie również dopuszczalna zmiana powództwa prowadząca do rozszerzenia lub zmiany przedmiotu sprawy. W myśl art. 479⁴ § 2 k.p.c., w toku postępowania nie można będzie występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych. W dalszej części tego przepisu ustawodawca dopuszcza jednak dwie wyjątkowe sytuacje, które mogą nastąpić jedynie w przypadku zmiany okoliczności, ale które nie prowadzą jednocześnie do zmiany w samej istocie przedmiotu rozstrzygnięcia. Powód będzie mógł zatem w razie zmiany okoliczności żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się, może nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

Wyłączono zatem możliwość dokonywania przekształceń przedmiotowych oraz podmiotowych (w tym do pozwania, jak również wstąpienia do procesu dalszych osób w charakterze powodów, nawet wówczas, gdy występuje współuczestnictwo konieczne)¹⁷, uzasadniając to faktem, iż wszystkie powyższe instytucje prowadzą zazwyczaj do wielowątkowości procesu, w wyniku czego staje się on zdecydowanie bardziej zawiły i w konsekwencji wydłuża się czas oczekiwania na wyrok¹⁸. Z punktu widzenia praktyki oznacza to, iż w przypadku gdy powództwo zostanie wniesione przez osobę nieposiadającą legitymacji materialnej czynnej lub przeciwko osobie nieuprawnionej

¹⁶ Warto pamiętać, że jedną z podstawowych zasad polskiej procedury cywilnej – ściśle związaną z zagadnieniem równości – jest kontrydiktoryjność postępowania oznaczająca, że równouprawnione strony toczą spór przed bezstronnym sądem, którego werdyktowi obowiązane są się podporządkować. Z zasady tej wprost wynika wymóg, aby obie strony miały zagwarantowaną jednakową możliwość obrony ich praw i interesów poprzez zgłaszanie żądań i wniosków, przedstawianie twierdzeń i dowodów i korzystanie ze środków zaskarżenia.

¹⁷ Powyższy zakaz przekształceń podmiotowych nie znajduje zastosowania w sytuacjach, w których, stosownie do art. 192 pkt 3 k.p.c., w sytuację procesową dotychczasowej strony wstępuje jej następca prawny z tytułu sukcesji generalnej lub szczególnej sukcesji materialnoprawnej, czyli następstwa, które nie wywołuje skutków procesowych w efekcie zbycia w toku sprawy rzeczy lub prawa.

¹⁸ Nie sposób zaprzeczyć, iż te elementy istotnie przedłużały postępowanie. Nie pomagała tu żadna prekluzja dowodowa. Przy przesłuchaniu stron powód bardzo często rozszerzał powództwo i zasady dotyczące ograniczeń dowodowych otwierały się od początku.

albo w postępowaniu nie będą występowały wszystkie podmioty, których łączny udział jest konieczny, powództwo podlegać będzie oddaleniu, natomiast powód zmuszony zostanie do wytoczenia ponownego procesu z udziałem prawidłowo ukształtowanych stron.

Rozszerzono za to możliwość wydawania wyroków na posiedzeniu niejawnym także wtedy, gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, sąd uzna – mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń, zgłoszonych wniosków dowodowych i zarzutów – że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne¹⁹. Niejednokrotnie spór pomiędzy stronami nie dotyczy bowiem stanu faktycznego, ale jedynie interpretacji przepisów prawa. W takim przypadku nie zachodzi konieczność przesłuchania świadków, przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego, tym samym przeprowadzenie rozprawy w celu wydania orzeczenia nie wydaje się celowe. Postanowienia dowodowe wydaje się wtedy również na posiedzeniu niejawnym. Postępowanie takie jest niedopuszczalne, jeżeli strona w pierwszym piśmie procesowym złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że pozwany uznał powództwo.

Ponadto nowa regulacja ostatecznie rozstrzyga spór co do tego, czy zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej przez którąkolwiek ze stron stosunku cywilnego po jego powstaniu wyłącza rozpoznanie sprawy przez sądy gospodarcze. Dotychczas kwestia ta nie była uregulowana przez ustawodawcę, natomiast sądy rozstrzygały ją na podstawie orzeczeń Sądu Najwyższego. Zgodnie z nimi po zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej przez którąkolwiek ze stron, sprawa traciła status sprawy gospodarczej i tym samym należała do właściwości sądów cywilnych a nie gospodarczych. Niewątpliwie przyczyniało się to do przewlekłości postępowania²⁰. Nowelizacją postanowiono zmienić obowiązującą w tym zakresie dotychczasową praktykę orzecniczą. Mianowicie nowy przepis art. 479¹ § 1 k.p.c. każe do końca osądzić spór, jeżeli wcześniej sprawa ta dotyczyła prowadzonej przez strony działalności gospodarczej. Oznacza to, iż za sprawę gospodarczą będzie należało uznać każdą sprawę, dotyczącą stosunku cywilnoprawnego powstałego

¹⁹ Dotychczas zasadą było, że wyrok w postępowaniu gospodarczym mógł zostać wydany wyłącznie po przeprowadzeniu rozprawy, z wyjątkiem sytuacji, gdy pozwany uznał powództwo.

²⁰ K. F l a g a - G i e r u s z y ń s k a, *Postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych*, Warszawa 2002, s. 80; E. M a r s z a ł k o w s k a - G r z e ś, *Postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych*, w: *Kodeks spółek handlowych. Studia i materiały*, Poznań 2001, s. 775.

między przedsiębiorcami, choćby nawet którykolwiek z nich nie prowadził już działalności gospodarczej.

W wyniku nowelizacji doprecyzowaniu uległo także pierwsze zdanie art. 202 k.p.c., odnoszące się do zasad badania przez sąd tzw. usuwalnej niewłaściwości sądu. Wcześniej panowała zasada, że przed doręczeniem pozwu sąd bada z urzędu każdego rodzaju niewłaściwość, zarówno usuwalną, jak i nieusuwalną. Dopiero po doręczeniu pozwu badanie niewłaściwości usuwalnej następowało na zarzut pozwanego. Odtąd sąd nie będzie mógł brać pod uwagę swojej niewłaściwości miejscowej z urzędu, jeżeli nie będzie ona naruszać bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa, tj. przepisów o właściwości wyłącznej. Jeżeli niewłaściwość będzie mieć charakter usuwalny (będzie nadawała się do usunięcia w drodze umowy stron), sąd będzie mógł ją uwzględnić jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Kontrolę właściwości miejscowej sądu – poza właściwością wyłączną – powierzono zatem w całości stronie pozwanej. Celem tej nowelizacji jest ograniczenie przypadków przekazywania sobie przez sądy nawzajem spraw z uwagi na niewłaściwość miejscową (usuwalną), co prowadziło jedynie do niepotrzebnego wydłużania czasu trwania postępowania²¹.

Wprowadzono także możliwość skazania przez sąd na grzywnę strony, która powołała się w złej wierze na nieprawdziwe okoliczności, które w konsekwencji skutkowały „bezzasadnym odroczeniem rozprawy”²².

Postanowienie w tej kwestii zawsze wydawać będzie sąd, przy czym musi on ustalić, że podstawę do złożenia wniosku o odroczenie rozprawy stanowi ważna przyczyna (nawet jeżeli obydwie strony składają go zgodnie) lub przeszkoda, której nie można było przewidywać²³. Ponadto grzywnie podlegać ma również strona, która w wyznaczonym przez sąd terminie nie

²¹ Należy zwrócić uwagę na fakt, że znowelizowany art. 202 k.p.c. jest przepisem znajdującym się w części poświęconej ogólnym zasadom procesu, a więc dotyczy nie tylko spraw gospodarczych.

²² Sądząc, iż zmiany, usprawniające procedurę, powinny nakładać podobne rygory procesowe także na innych uczestników postępowania, m.in. należałoby obostrzyć przepisy regulujące terminy dla podjęcia określonych czynności przez biegłych, którzy często nieterminowo sporządzają opinie, co skutkuje nieuzasadnioną długotrwałością postępowania. Należałoby jednak wówczas uwzględnić dwie okoliczności: po pierwsze – sąd wyznaczając osobę biegłego, często nie ustala, czy biegły jest w stanie, pod względem obciążenia pracą sporządzić opinię w terminie, oraz – po drugie – sąd nie dyscyplinuje biegłych celem terminowego sporządzania opinii.

²³ Ocena działania w dobrej lub złej wierze należy wyłącznie do sądu.

uprawdopodobni prawdziwości powyższych okoliczności. Ta sama sankcja dotyczyć będzie pełnomocnika strony²⁴. Zasadność wprowadzenia grzywny wydaje się dyskusyjna, skoro co do zasady stawianictwo stron i ich pełnomocników na posiedzeniach sądu nie jest obowiązkowe, natomiast sądy już w dotychczas obowiązującym stanie prawnym dysponowały mechanizmami, które mogły zagwarantować sprawny przebieg postępowania, bowiem odraczanie posiedzeń z zasady następowało tylko w uzasadnionych przypadkach. Tym samym sąd mógł zdecydować o kontynuowaniu rozprawy nawet pod nieobecność jednej ze stron (czy jej pełnomocnika), co mogło w sposób ujemny odbić się na interesach tej ostatniej, ale w żaden sposób nie wpływało na przewlekłość postępowania. Również nakładanie sankcji na pełnomocników, działających nie we własnym imieniu, lecz w imieniu i na rzecz strony należy uznać za wadliwe. Nie zawsze możliwe jest bowiem zweryfikowanie przez pełnomocnika prawdziwości twierdzeń powoływanych przez strony, a tym samym pełnomocnicy zgłaszając kolejne wnioski dowodowe, nie powinni ponosić sankcji w postaci ukarania ich grzywną za powołanie okoliczności faktycznych, o których informację uzyskują przecież od mocodawców²⁵. Jednocześnie niezależnie od wyniku sprawy sąd może obecnie obciążyć kosztami procesu w całości lub w części tę stronę, która poprzez zaniechanie tych czynności przyczyniła się do zbędnego wytoczenia powództwa lub wadliwego określenia jej zakresu.

Jednak najbardziej rewolucyjną zmianę wprowadza art. 479 k.p.c. Otóż w sprawach o roszczenia pieniężne albo świadczenie innych rzeczy oznaczonych co do gatunku (zamiennych), wyrok sądu pierwszej instancji z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności²⁶. Kwota zasądzona wyrokiem wraz z wymagalnymi odsetkami stanowi sumę, której złożenie przez dłużnika do depozytu sądowego wystarczy do zabezpieczenia. Jeżeli wyrok zobowiązuje do wydania rzeczy zamiennych, do zabezpieczenia wystarczy złożenie sumy równej wartości przedmiotu sporu. Niewątpliwie przedmiotowa zmiana ukróci praktyki składania

²⁴ Podkreślenia wymaga fakt, iż zmiana ta z uwagi na zamieszczenie jej w części ogólnej k.p.c. (art. 214) dotyczyć ma wszystkich spraw, nie tylko gospodarczych.

²⁵ Strony i pełnomocnicy mogą po wejściu nowelizacji w życie wstrzymywać się od podnoszenia niektórych prawdziwych okoliczności, z uwagi na chęć uniknięcia wymierzenia ewentualnej sankcji w postaci grzywny.

²⁶ Należy zaznaczyć, iż przedmiotowa zmiana dotyczy wyłącznie postępowań odrębnych w sprawach gospodarczych.

środków odwoławczych tylko po to, by odwlec egzekucję z majątku dłużnika²⁷. Tak więc na podstawie takiego, jeszcze nieprawomocnego wyroku powod będzie mógł się domagać, by komornik zabezpieczył jego roszczenie, np. poprzez zajęcie środków pieniężnych pozwanego zgromadzonych na koncie, zajęcie wierzytelności itp. Należy jednak podkreślić, że zabezpieczenie takie nie będzie mogło prowadzić do zaspokojenia powoda – wierzyciela, ale – tak jak dotychczas – będzie ono jedynie formą zatrzymania rzeczy i praw na poczet ewentualnej, przyszłej egzekucji. Powyższe rozwiązanie ma na celu zwiększenie szans wierzyciela na zaspokojenie w przyszłości i utrudnienie dłużnikowi możliwości pozbywania się majątku w związku z przyszłym, ewentualnym postępowaniem egzekucyjnym²⁸.

4. UJEDNOLICENIE I ROZSZERZENIE REGUŁ PREKLUZJI DOWODOWEJ²⁹

Sprawność postępowania w zakresie postępowania dowodowego wymaga stosowania przez sądy przepisów statuujących prekluzję twierdzeń i dowodów³⁰. Założeniem nowelizacji było zdyscyplinowanie stron, co ma obecnie

²⁷ Można odnieść wrażenie, iż naczelną tendencją uchwalonych zmian było zamieszczanie na gruncie postępowania gospodarczego rozwiązań funkcjonujących już w postępowaniu nakazowym.

²⁸ Pewne wątpliwości może budzić fakt, iż nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydawany jest na podstawie dowodów w postaci określonych dokumentów, a więc dowodów o dużym stopniu wiarygodności.

²⁹ Niezbędne wydaje się tutaj poczynienie uwagi terminologicznej: o wiele trafniejsze byłoby posługiwanie się określeniem prekluzji procesowej (ewentualnie: prekluzji materiału procesowego), albowiem prekluzja dowodowa stanowi zaledwie wycinek większej całości. Najogólniej rzecz ujmując, prekluzję procesową należy definiować jako ograniczenie dopuszczalności przedstawiania sądowi przez strony materiału procesowego – w aspekcie czasowym a nie przedmiotowym. Prekluzja procesowa stanowi zatem odstępstwo od ogólnej reguły pozwalającej na przytaczanie okoliczności faktycznych, zgłaszanie wniosków dowodowych czy podnoszenie zarzutów aż do zamknięcia rozprawy w I instancji (art. 217 § 1) – reguły skutecznie paraliżującej proces cywilny przez umożliwienie stronom, w ramach tzw. taktyki procesowej dowolnego dawkania ww. materiału procesowego i wpływania w ten sposób nie tylko na kierunek procesu, jak i na czas jego trwania. W związku z powyższym należy się opowiedzieć za szeroką definicją tego pojęcia, uznając, że obejmuje ono wszelkie przepisy ograniczające ze względu na aspekt czasowy stronom możliwość prezentowania materiału procesowego przed sądem.

³⁰ M. P e ł c z y ń s k i, *Prekluzja w zgłaszaniu twierdzeń i dowodów w I instancji w postępowaniu zwykłym, w sprawach gospodarczych, nakazowym, upominawczym i uproszczonym*, „Monitor Polski” 2004, nr 7, s. 336.

polegać na spełnianiu przez każde pismo procesowe, składane do sądu, określonych wymogów formalnych.

Zgodnie ze znowelizowanymi przepisami k.p.c. strony procesu gospodarczego zobowiązane są do wskazania w pierwszych pismach procesowych składanych w sprawie wszystkich twierdzeń oraz dowodów na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykażą, iż ich powołanie w pozwie nie było możliwe albo potrzeba powołania wynikła później³¹. Wówczas dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie powinny być powołane w terminie dwutygodniowym od dnia, w którym powołanie ich stało się możliwe lub wynikła potrzeba ich powołania³². Powyższy wymóg koncentracji dotyczy również odpowiedzi na pozew³³, sprzeciwu lub zarzutów od nakazu zapłaty. Oznacza to, iż sąd nie będzie brał pod uwagę zarzutów spóźnionych, nawet gdyby mogły one całkowicie zmienić wynik procesu, np. uzasadnionego zarzutu przedawnienia roszczenia powoda³⁴.

Dodatkowo przesłanki umożliwiające dopuszczenie dowodów niezawnioskowanych w pierwszym piśmie procesowym, muszą mieć charakter obiektywne. Oznacza to, że sąd może dopuścić powoływanie twierdzeń oraz zgłaszanie wniosków dowodowych bądź zarzutów na późniejszym etapie tylko wtedy, gdy owa niemożność nie wynika z przyczyn leżących po stronie strony procesu je formułującej³⁵. W szczególności nieprawidłowe przygotowanie pro-

³¹ Celem uniemożliwienia dawkowania twierdzeń i dowodów sąd pominie późniejsze twierdzenia niepowołane w treści pozwu, tzn. potraktuje je jako nigdy nie zgłoszone, natomiast wnioski dowodowe oddali (por. tezę pierwszą wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 lutego 2005 r., sygn. akt I ACa 1533/04).

³² Przedmiotowy termin prekluzyjny, w którym nowe twierdzenia i wnioski mogą być sformułowane, liczony jest nie od daty doręczenia pisma strony przeciwnej, ale od daty powstania możliwości bądź potrzeby ich sformułowania. Jest to niezwykle istotne, z uwagi na fakt, iż w sytuacji, gdy ustawa wprowadza przepisy prekluzyjne, nie ma możliwości ani ich przedłużenia, ani też przywrócenia.

³³ Potwierdza to wypowiedź Sądu Najwyższego zawarta w tezie wyroku z dnia 19 stycznia 2005 r., sygn. akt CK 410/04, OSNC 2006, nr 1, poz. 7 z omówieniem *M. Koенnera*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2006, nr 2, poz. 11, zgodnie z którym „w postępowaniu w sprawach gospodarczych niepowołanie w odpowiedzi na pozew twierdzeń i zarzutów mających znaczenie dla oceny legitymacji czynnej oraz zasadności powództwa pozbawia pozwanego prawa zgłaszania w tym zakresie zarzutów w toku postępowania”.

³⁴ Waga ewentualnych zarzutów nie ma zatem żadnego znaczenia dla obowiązku ich przytoczenia (por. tezę wyroku SA w Białymstoku z dnia 19 lutego 2003 r., sygn. akt I ACa 14/03, OSA 2003, nr 8, poz. 36 z aprobowaną glosą *M. Jobskiej*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2006, nr 2, poz. 6).

³⁵ Przykładowo będzie to sytuacja, w której określony środek dowodowy nie istniał w dacie wnoszenia pozwu.

cesu objawiające się w postaci braku świadomości strony co do nałożonych na nią obowiązków procesowych, nie może obecnie stanowić podstawy dopuszczenia dowodów zawartych w spóźnionych wnioskach dowodowych. Takiej podstawy nie może również stanowić sprecyzowanie na rozprawie żądania pozwu.

Generalnie zasada prekluzji dowodowej nie jest jednak zasadą bezwzględnie obowiązującą³⁶. Sformułowanie przez stronę twierdzenia o tym, że zachodzi jedna z dwóch ww. przesłanek, tj. powoływanie się przez powoda bądź pozwanego na późniejszą niż w swym pierwszym piśmie procesowym potrzebę sformułowania twierdzenia lub wniosku dowodowego bądź też na niemożność sformułowania twierdzenia czy wniosku dowodowego na etapie pozwu, prowadzi do sytuacji, w których możliwe jest odstępianie od rygoryzmu prekluzji³⁷.

Z kolei dodany do rozdziału o postępowaniu gospodarczym art. 479^{8a} k.p.c. stanowi, iż pismo wszczynające postępowanie zawierające braki formalne uniemożliwiające nadanie mu biegu, zwracane będzie bez wzywania do uzupełnienia braków³⁸. W szczególności powód powinien dołączyć do pozwu odpis reklamacji lub wezwania do dobrowolnego spełnienia żądania wraz z dowodem doręczenia albo wysłania go pozwanemu przesyłką poleconą oraz odpisy pism świadczących o próbie wyjaśnienia spornych kwestii w drodze rokowań. W razie niedołączenia do pozwu wezwania do zapłaty wraz z dowodem nadania, pozew zostanie zwrócony, i to bez możliwości poprawienia braków, podobnie jak w przypadku braków formalnych pozwu³⁹.

W związku z powyższym, jeżeli pismo wszczynające postępowanie nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący zwróci stronie pismo bez wzywania do jego popra-

³⁶ J. G u d o w s k i, *O kilku naczelnych zasadach procesu cywilnego – wczoraj, dziś i jutro*, w: *Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu*, red. A. Nowicki, Poznań 2005, s. 1032.

³⁷ Okoliczności powołane do wyjaśnienia późniejszego złożenia wniosku dowodowego powinny znaleźć odzwierciedlenie w protokole, bowiem przedmiotowe naruszenie może stanowić podstawę środka zaskarżenia.

³⁸ Podkreślić należy, iż w różnych sądach istnieją różne wymagania wobec odpisów pism procesowych i załączników. Teoretycznie wszystkie wymogi powinny wynikać z jednoznacznych przepisów prawa, ale w praktyce przepisy te często podlegają odmiennej interpretacji. Przykładowo – w jednych sądach akceptuje się odpisy z KRS sprzed kilku miesięcy, w innych mogą mieć one najwyżej kilka tygodni.

³⁹ W poprzednio obowiązującym stanie prawnym, zgodnie z art. 130 k.p.c. w takiej sytuacji sąd wzywał stronę do uzupełnienia braków formalnych pisma w terminie siedmiu dni, a dopiero po bezskutecznym upływie tego terminu pismo zwracał.

wienia lub uzupełnienia⁴⁰. Podkreślić należy, iż zwrot pisma może mieć miejsce, gdy braki są tego rodzaju, że uniemożliwiają wyznaczenie rozprawy i doręczenie pozwu bądź też określenie wysokości należnej opłaty sądowej i wskutek tego nie mogą być podjęte czynności zmierzające do rozpoznania sprawy⁴¹. Zaznaczyć należy, iż zarządzenie o zwrocie pisma powinno zawierać wskazanie braków, jakimi pismo było dotknięte, oraz pouczenie o skutkach jego ponownego wniesienia⁴². Nowe przepisy wprowadzają także procedurę „naprawienia” skutków braków formalnych. Mianowicie w terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma strona będzie miała możliwość wniesienia go ponownie. Jeżeli pismo to nie jest dotknięte brakami, wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie będą stanowiły przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go we właściwym trybie.

W przypadku innych pism niż wszczynających postępowania w sprawie, składanych w postępowaniu gospodarczym przed sądem pierwszej instancji, powyższe rygory nie będą obowiązywać. Zastosowana zostanie normalna procedura wzywania do uzupełnienia braków w terminie siedmiu dni, a dopiero, gdy strona termin ten lekceważy, pismo zostanie zwrócone⁴³. Dużo poważniejsze konsekwencje czekają za to strony reprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników, m.in. adwokatów, radców prawnych, rzeczników patentowych lub Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa. Mianowicie nie będą oni mieli możliwości poprawienia popełnionych błędów oraz ponownego złożenia pisma⁴⁴. Paradoksalnie zatem ryzyko przegrania procesu znacznie

⁴⁰ W praktyce należy sprawdzić zarówno treść wnoszonego pisma, jak i dołączonych do niego załączników. Wystarczy bowiem, że zabraknie jednego załącznika dla drugiej strony, a sąd zwróci całe pismo.

⁴¹ Na przykład w wypadku nie wskazania pozwanego lub jego adresu, nie złożenia odpisu pozwu, nieokreślenia żądania, nie oznaczenia wartości przedmiotu sporu, nie złożenia pełnomocnictwa itp. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1966 r., sygn. akt I CZ 126/66).

⁴² Powyższego pouczenia nie stosuje się w wypadku, gdy strona reprezentowana jest przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa.

⁴³ M. P i a s e c k a - S o b a k i e w i c z, *Sprawy gospodarcze: wezwanie do uzupełnienia braków formalnych*, „Gazeta Prawna” 2007, nr 46 [Dodatek: Tygodnik Prawa Gospodarczego z 6.03.2007].

⁴⁴ Zróżnicowanie sposobu postępowania przed sądem w zależności od tego, czy pismo procesowe wnosi w imieniu strony zawodowy pełnomocnik, czy strona, która występuje sama, stwarza domniemanie naruszenia konstytucyjnej zasady równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji). W szczególności wątpliwości budzi kwestia, dlaczego tylko przedsiębiorcy można przyznać prawo do błędów procesowych, natomiast kwalifikowany pełnomocnik nie może się mylić (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 marca 2002 r., sygn. akt P 9/01).

wzrośnie, gdy strona korzystać będzie z usług profesjonalnego pełnomocnika, w takim bowiem przypadku żaden błąd nie pozostanie bez konsekwencji⁴⁵. Z ogromnym prawdopodobieństwem można założyć, że najbardziej korzystna dla przedsiębiorcy będzie więc taka sytuacja, gdy przed sądem pozornie występuje on sam, chociaż faktycznie korzystać będzie z pomocy profesjonalisty. W praktyce zatem doprowadzi to do sytuacji, w której pisma procesowe sporządzone przez adwokatów i radców z tzw. ostrożności procesowej będą podpisywać sami powodowie lub pozwani.

O tym, jak bardzo problematyczne są regulacje nowej ustawy, świadczy fakt, iż w wielu przypadkach odrzucenie pism spowoduje niesłuszne przegranie sprawy przez pozwanego⁴⁶. Warto zatem być może postawić pytanie, czy konsekwencją konieczności przyspieszenia postępowania musi być obwarowanie tak surowymi sankcjami nawet najdrobniejszych błędów popełnionych przez kwalifikowanego pełnomocnika?

Podsumowując, aksjologicznym uzasadnieniem dla wprowadzenia do k.p.c. omawianych obowiązków jest profesjonalny charakter podmiotu, który jest stroną w postępowaniu w sprawach gospodarczych. W założeniu wymagany do przedsiębiorcy profesjonalizm w prowadzeniu przez niego działalności nakłada na niego obowiązek zachowania profesjonalizmu również w dochodzeniu swoich praw przed sądem⁴⁷. Jak wynika z nowelizacji przedsiębiorca, niezależnie od tego, czy jest reprezentowany przez adwokata czy radcę prawnego, ma obowiązek wykonać nałożone na niego obowiązki procesowe, co powinno zmobilizować przedsiębiorców do precyzyjnego zakreślania w pozwie jego ram podmiotowych i przedmiotowych. Przedsiębiorca prowadząc zawodowo działalność gospodarczą, powinien profesjonalnie oznaczyć żądanie pozwu oraz przedstawić dowody na wykazanie okoliczności, z których wywodzi skutek prawny. Ponadto nałożone obowiązki powinien zrealizować w pierwszym piśmie procesowym. Jeśli przedsiębiorca nie uczyni zadość

⁴⁵ Szczególnie poważne skutki może to mieć w przypadku, gdy zwracane lub odrzucane będą również inne pisma składane w toku postępowania, jak np. odpowiedź na pozew, sprzeciw od nakazu zapłaty czy sprzeciw od wyroku zaocznego. W takim przypadku zwrot odpowiedzi na pozew spowoduje wydanie wyroku zaocznego, a odrzucenie sprzeciwów uprawomocnienie się nakazu lub wyroku zaocznego.

⁴⁶ A. M. A r k u s z e w s k a, *Postępowanie w sprawach gospodarczych – nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2007, nr 1.

⁴⁷ Analizując zagadnienie, czy od przedsiębiorcy należy wymagać więcej niż od zwykłego obywatela, przyznać trzeba, iż podobne wyższe wymagania są już nałożone choćby w sferze administracyjno-prawnej.

wymienionym obowiązkom, zmuszony będzie ponieść negatywne konsekwencje swoich zaniedbań⁴⁸.

5. POSTĘPOWANIE DOWODOWE

Przedmiotem postępowania dowodowego mogą być, stosownie do art. 227 k.p.c. oraz art. 229 k.p.c., wyłącznie okoliczności sporne, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy⁴⁹. O tym, jakie okoliczności są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, decyduje treść przepisów prawa materialnego, które będą stanowić podstawę rozstrzygnięcia. Cechy istotności dla rozstrzygnięcia sprawy nie spełnia okoliczność nieobjęta hipotezą, dyspozycją normy prawnej, której ustalenie nie ma żadnego wpływu na rozstrzygnięcie sprawy⁵⁰.

Stosownie do art. 212 k.p.c. decydujące znaczenie dla ustalenia zakresu okoliczności, które mogą być przedmiotem dowodzenia, ma informacyjne wysłuchanie stron. Godny podkreślenia jest fakt, iż zazwyczaj przed wszczęciem postępowania dowodowego przewodniczący nie przeprowadza informacyjnego wysłuchania stron celem ustalenia, jakie okoliczności, z istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, pozostają sporne pomiędzy stronami⁵¹. Czynność ta powinna mieć miejsce dopiero na pierwszej rozprawie przed oceną wniosków dowodowych stron. Ewentualne prowadzenie przez sąd zawnioskowanych przez stronę dowodów na okoliczności przyznane przez stronę przeciwną, jest zbędne i prowadzić może jedynie do przewlekłości postępowania⁵². Równie niedopuszczalne jest prowadzenie postępowania dowodowego na okoliczności, których ustalenie nie wpłynie na treść rozstrzygnięcia z uwagi na to, że ustawodawca nie wiąże z ich zaistnieniem jakichkolwiek skutków prawnych.

Z uwagi na fakt, iż pierwsze pismo procesowe powinno zawierać wszystkie możliwe wnioski dowodowe, za niedopuszczalną należy uznać sytuację,

⁴⁸ B. D r a n i e w i c z, *Przedsiębiorcy będą traktowani jako profesjonalni pełnomocnicy*, „Gazeta Prawna” 2006, nr 110.

⁴⁹ K. Kołakowski w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. K. Piasecki, t. I, Warszawa 2001, s. 589.

⁵⁰ Oznacza to, iż nawet jeśli określona okoliczność jest z subiektywnego punktu widzenia istotna dla strony, nie przesądza to o jej istotności z punktu widzenia norm prawa materialnego.

⁵¹ J. Brol w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. K. Piasecki, Warszawa 2006.

⁵² Na marginesie powyższych rozważań należy zauważyć, iż nieprzeprowadzenie dowodu na okoliczność bezsporną nie stanowi przeszkody do przyjęcia jej jako podstawy rozstrzygnięcia sprawy.

w której strona składa wnioski dowodowe dopiero po wypowiedzeniu się drugiej strony o okolicznościach wskazanych w pierwszym piśmie procesowym⁵³. Dopuszczenie tak zawnioskowanych dowodów stanowić będzie naruszenie art. 479 (12) § 1 k.p.c. oraz art. 479 (14) § 2 k.p.c.⁵⁴ Istnieje wprawdzie możliwość dopuszczenia dowodów niezgłoszonych w pozwie lub odpowiedzi na pozew, jednakże sąd orzekający w sprawie gospodarczej w każdym takim przypadku powinien uzasadnić, z jakich powodów nie było możliwe powołanie ich w pozwie albo też wskazać, dlaczego potrzeba ich powołania wynikła później⁵⁵. Podobnie zresztą, jak w przypadku dowodów, strona zobowiązana jest do zgłoszenia wszelkich możliwych twierdzeń już w pierwszym piśmie procesowym, bez względu na to, czy przeciwnik będzie kwestionował ich zasadność⁵⁶.

Z kolei jeżeli strona powoła dowód na okoliczność, która okaże się bezsporna, sąd oddali wniosek dowodowy z uwagi na bezsporność okoliczności, jaka miała być nim stwierdzona. Wniosek taki musi być jednak zgłoszony w pierwszym piśmie procesowym.

W przypadku zaistnienia przewlekłości postępowania z powodu kilkukrotnego bezskutecznego wzywania strony przez sąd do przedstawienia dowodów lub do niestawiania przeszkód w jego przeprowadzeniu, sąd może zdynamizować postępowanie dowodowe, wykorzystując regulację art. 233 § 2 k.p.c., tj. pod rygorem przyjęcia okoliczności, jakie miały być stwierdzone za udowodnione⁵⁷.

Konkludując, wyraźny jest zamysł ustawodawcy, mający na celu dołożenie wszelkich starań, aby ewentualna rozprawa w sprawach gospodarczych była tak przygotowana, by można ją było zakończyć na jednym posiedzeniu bez

⁵³ K. Flaga-Gieruszyńska w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2006.

⁵⁴ Przykładowo – niedopuszczalne jest uwzględnienie wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego złożonego po wniesieniu przez stronę pierwszego pisma procesowego, wyłącznie z tym uzasadnieniem, iż wnioskodawca nie wiedział, czy jego przeciwnik będzie kwestionował okoliczność, która miała być tym dowodem wykazana.

⁵⁵ Tylko w zupełnie wyjątkowych wypadkach sąd może przeprowadzić postępowanie dowodowe z urzędu (np. w wypadku podejrzenia prowadzenia przez strony procesu fikcyjnego bądź zamiaru obejścia prawa). Por. wyrok Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2005, sygn. akt III CK 121/05, niepubl., oraz z dnia 6 kwietnia 2006 r., sygn. akt IV CSK 182/05, „Monitor Prawniczy” 2006/9/457.

⁵⁶ W szczególności nie można mówić o powstałej później potrzebie powołania twierdzenia tylko dlatego, że przeciwnik procesowy przedstawił określone zarzuty.

⁵⁷ Sąd nie powinien zatem dążyć do bezwzględnego przeprowadzenia określonego dowodu, jeśli na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału można nadać znaczenie odmowie przedstawienia dowodu.

jej odraczenia⁵⁸. Jeżeli okaże się to niemożliwe z powodu konieczności przeprowadzenia dowodów ujawnionych w toku posiedzenia, przed odroczeniem tego posiedzenia należy w miarę możliwości przeprowadzić postępowanie dowodowe przynajmniej w części.

6. ZAWIESZENIE POSTĘPOWANIA W SPRAWACH GOSPODARCZYCH

Uszczegółowiono również, iż sąd zawiesi postępowanie z urzędu, jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości, i ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu, a strona pozbawiona została prawa zarządu masą upadłości albo ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku powoda⁵⁹. W tym wypadku sąd zawiadamia syndyka albo zarządcę o trwającym postępowaniu, wyznaczając mu odpowiedni termin do wstąpienia do tego postępowania, uznając jednocześnie brak oświadczenia w przedmiotowym zakresie w wyznaczonym terminie za odmowę wstąpienia do postępowania. Natomiast postanowienie o podjęciu postępowania przez sąd z urzędu w wyżej wymienionych przypadkach, następuje w przypadku, gdy ustanie przyczyna zawieszenia, a mianowicie z chwilą złożenia przez syndyka lub zarządcę oświadczenia w przedmiocie wstąpienia do postępowania. W razie odmowy wstąpienia przez nich do postępowania, sprawa toczy się z udziałem upadłego.

W poprzednio obowiązującym stanie prawnym występowały wątpliwości co do możliwości zawieszenia postępowania w przypadku ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu⁶⁰. Podnoszono zarzuty, iż zawieszenie postępowania z uwagi na upadłość strony z opcją układową na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. jest uchybieniem, wpływającym na nieuzasadnioną dłu-

⁵⁸ Obecny model procesu cywilnego zrywa z zasadą prawdy materialnej, sąd nie jest zatem zobowiązany do ustalania z urzędu rzeczywistego stanu faktycznego sprawy.

⁵⁹ Podkreślić należy, iż dotychczas postępowania upadłościowe z zasady nie były postępowaniami gospodarczymi, pomimo że niektóre sądy tak je traktowały. Natomiast Sąd Najwyższy konsekwentnie zajmował w swoim orzecznictwie stanowisko, że postępowanie upadłościowe nie jest postępowaniem gospodarczym, pomimo że prowadzą je sądy gospodarcze. Dlatego do prowadzenia postępowania upadłościowego nie były stosowane przepisy kodeksu postępowania cywilnego w zakresie postępowania w sprawach gospodarczych. Jednakże od dnia 20 marca 2007 r., kiedy to weszła w życie nowelizacja k.p.c., również postępowania upadłościowe zyskały charakter postępowania gospodarczych. Zmieniona została również ustawa o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych w ten sposób, że w katalogu spraw, które uważa się za gospodarcze, ustawodawca umieścił sprawy upadłościowe i naprawcze.

⁶⁰ B. D r a n i e w i c z, *Nowelizacja KPC. Wybrane problemy praktyczne*, „Radca Prawny” 2005, nr 4.

gotrwałość postępowań. Powyższy wniosek wywodzony wprost z brzmienia art. 543 Pr. Up. i Napr.⁶¹ Ponadto literalna wykładnia art. 138 ust. 1 Pr. Up. i Napr. prowadziła do konkluzji, iż zawieszanie postępowania w przedmiotowym przypadku stawało się zbędne. Skoro bowiem z treści wyżej wymienionego przepisu jednoznacznie wynika, iż nadzorca sądowy z chwilą ogłoszenia upadłości wstępuje do toczących się postępowań sądowych dotyczących masy upadłości prowadzonych na rzecz lub przeciwko upadłemu, to skutek ten następuje niezależnie od woli i jakichkolwiek akcji procesowych stron (uczestników) tego postępowania⁶². Ponieważ po ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu nadzorca sądowy jest stroną postępowania, powinno się ono toczyć w dalszym ciągu także z jego udziałem na prawach interwenienta ubocznego⁶³.

Natomiast konsekwencją ewentualnego stwierdzenia zakończenia postępowania upadłościowego powinno być w odniesieniu do podmiotów, dla których ten fakt stanowi podstawę wykreślenia z KRS, umorzenie postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. Wykreślenie podmiotu z KRS oznacza bowiem utratę bytu prawnego oraz nieusuwalną, następczą utratę zdolności sądowej strony. Konkludując, bezsukcesyjna utrata zdolności sądowej powoda lub pozwanego wywołuje potrzebę umorzenia całego postępowania⁶⁴. W przypadku zatem umorzenia postępowania upadłościowego, postępowanie sądowe powinno zostać podjęte i toczyć się z udziałem pierwotnie występujących stron.

Dodatkowo zauważyć należy, iż zgodnie z art. 180 § 1 k.p.c. sąd z urzędu ma obowiązek ustalać, czy nie ustały przyczyny zawieszenia postępowania. W przypadku zawieszenia postępowania na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli dochodzona wierzytelność zgłoszona do masy upadłości, po wyczerpaniu trybu określonego ustawą Pr. Up. i Napr. nie została umieszczo-

⁶¹ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535), dalej cyt.: Pr. Up. i Napr.

⁶² Dla porównania warto wskazać redakcję art. 144 Pr. Up. i Napr., który nie stanowi o wstąpieniu *ex iure* syndyka do toczących się postępowań sądowych.

⁶³ W celu ustalenia osoby nadzorcy sądowego i jego adresu sąd może oprzeć się na wiadomościach posiadanych w tym zakresie w związku ze sprawowaną działalnością urzędową. W razie braku takowych informacji, sąd (przewodniczący) może zobowiązać powoda do wskazania w wyznaczonym terminie osoby nadzorcy sądowego oraz jego adresu pod rygorem zawieszenia postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c. Nadmieniam, iż w podobny sposób należałoby postąpić w razie ogłoszenia upadłości powoda, przy czym w tym wypadku adresatem tegoż wezwania powinien być sam upadły.

⁶⁴ Por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2002 r., V CKN 1100/00, OSNC 2002/1/11 oraz postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 listopada 2004 r., I ACa 1571/04, niepubl.

na na liście wierzytelności, sąd powinien podjąć zawieszono postępowanie, prowadząc je przeciwko syndykowi. W szczególności stosownie do art. 180 § 1 pkt 5 k.p.c. uznano, że podjęcie postępowania powinno nastąpić z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia, a mianowicie jeśli postępowanie dotyczy masy upadłości i ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu, a strona pozbawiona została prawa zarządu masą upadłości, albo ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku powoda – z chwilą złożenia przez syndyka lub zarządcę oświadczenia w przedmiocie wstąpienia do postępowania. Szczególnie należy zwrócić uwagę na poprawne redagowanie sentencji orzeczeń w sprawach toczących się z udziałem syndyka. Mianowicie w sprawie, w której syndyk działa na rzecz upadłego⁶⁵, świadczenie dochodzone przez syndyka lub przeciwko syndykowi podlega zasądzeniu na rzecz upadłego lub od upadłego⁶⁶. Natomiast w przypadku odmowy wstąpienia przez nich do postępowania, sprawa toczy się z udziałem upadłego.

Z kolei zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. ma charakter fakultatywny. Podkreślenia wymaga fakt, iż przedmiotowe rozstrzygnięcie, o którym mowa w powołanym przepisie, musi mieć dla zawieszanego postępowania charakter prejudycjalny, a więc wynik sprawy powinien zależeć od rozstrzygnięcia innego postępowania. Z powyższego wynika, iż niewiążące informacyjne znaczenie rozstrzygnięcia innej sprawy, nie stanowi podstawy do zawieszenia postępowania. W przypadku prowadzenia dwóch spraw przed jednym sądem, przed zawieszeniem postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. należy rozważyć, czy nie zachodzą podstawy do połączenia spraw i rozpoznania ich w jednym postępowaniu, stosownie do art. 219 k.p.c.⁶⁷ Sam bowiem fakt ustalania przez sąd w każdym z toczących się postępowań analogicznych okoliczności faktycznych, nie jest wystarczającą podstawą do zawieszenia postępowania.

Podobnie jak w przypadku zawieszenia postępowania z uwagi na inne toczące się postępowanie cywilne, zawieszenie z uwagi na ujawnienie się czynu, którego ustalenie w drodze karnej lub dyscyplinarnej mogłoby wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej, ma charakter fakultatywny. Zawieszenie bowiem postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c.

⁶⁵ Na przykład art. 60 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe, tekst jedn. Dz. U. z 1991 r., Nr 118, poz. 512 ze zm. oraz art. 144 § 1 Pr. Upad. I Napr.

⁶⁶ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004 r., IV CK 86/04, niepubl.

⁶⁷ Niewątpliwie takie rozwiązanie czyni zadość zasadzie ekonomii procesowej poprzez niezwłoczne rozstrzygnięcie obu spraw.

jest zasadne wówczas, gdy sąd nie jest w stanie samodzielnie ustalić okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Ustalenie przedmiotowej odpowiedzialności karnej ma wywierać istotny wpływ na rozstrzygnięcie. Zasadność podjęcia przez sąd decyzji o zawieszeniu postępowania powinna być oceniana przez pryzmat zakresu, w jakim sąd będzie związany ustaleniem wymienionej odpowiedzialności. W takim zakresie, w jakim ustalenie w konkretnym postępowaniu karnym lub dyscyplinarnym znamion czynu nie stanowi okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy cywilnej, brak jest podstaw do zawieszenia postępowania. Podkreślenia wymaga fakt, iż związanie sądu wyrokiem karnym dotyczy wyłącznie wyroku skazującego w zakresie znamion czynu zabronionego. Wyrok skazujący potwierdzi bowiem zasadność rozstrzygnięcia, w przeciwieństwie do wyroku uniewinniającego, który nie jest wiążący dla sądu w sprawie cywilnej⁶⁸.

Podobnie jak wyżej wymienione przypadki, również zawieszenie postępowania na zgodny wniosek stron miało dotychczas charakter fakultatywny (sąd nie był związany wnioskiem). Pomimo iż z treści przepisu art. 178 k.p.c. nie wynikało, jakie konkretnie okoliczności powinny być brane pod uwagę przy podjęciu decyzji o uwzględnieniu wniosku, niemniej jednak nie ulegało wątpliwości, iż z uwagi na zasadę koncentracji postępowania mającej na celu przeciwdziałanie przewlekłości postępowań, powinna to być wyłącznie ważna przyczyna⁶⁹. Obecnie, w wyniku wprowadzonych zmian, sąd stosownie do art. 479⁴ § 3 k.p.c. nie zawiesi już postępowania na zgodny wniosek stron. Powyższe rozwiązanie trudno uznać za zasadne, skoro zawieszenie takie bardzo często miało na celu umożliwienie stronom zawarcia ugody, co ma szczególne znaczenie w stosunkach między przedsiębiorcami.

⁶⁸ Ponieważ odpowiedzialność cywilnoprawna opiera się na innych zasadach niż odpowiedzialność prawnokarna, stąd też istnienie wyroku uniewinniającego będzie bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy cywilnej.

⁶⁹ Podobna zasada, stosownie do art. 156 k.p.c., dotyczy także odraczania posiedzeń. Ponadto przyczyna odroczenia powinna zostać wskazana w treści protokołu rozprawy. Wymóg ten ma w założeniu ustawodawcy zdynamizować przebieg postępowania, eliminując sytuacje, w których odroczenie następuje bez podania przyczyn lub z przyczyn nieistotnych dla przebiegu postępowania. Co więcej, nawet jeśli samo odroczenie rozprawy okaże się zasadne, powinno nastąpić z wyznaczeniem kolejnego terminu. Jeśli przyczyną odroczenia jest konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego, w stosunku do którego nie ma pewności co do możliwości jego przeprowadzenia (np. zeznań świadków), sąd powinien skorzystać z instytucji przewidzianej w art. 242 k.p.c. – poprzez określenie stronie składającej wniosek o przeprowadzenie dowodu, terminu jego przeprowadzenia.

7. UMORZENIE POSTĘPOWANIA W SPRAWACH GOSPODARCZYCH

Stosownie do treści nowego przepisu art. 182(1) k.p.c., jeżeli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku pozwanego, a postępowanie dotyczy masy upadłości, sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania. Postanowienie może zapaść na posiedzeniu niejawnym⁷⁰. W przypadku ponownego wytoczenia powództwa w terminie trzech miesięcy po prawomocnej odmowie uznania wierzytelności, uchyleniu, prawomocnym zakończeniu albo umorzeniu postępowania upadłościowego, zachowane zostają skutki, jakie ustawa wiąże z poprzednio wytoczonym powództwem. Postępowanie dowodowe nie wymaga powtórzeń. Zasadę tę stosuje się odpowiednio w razie zmiany postanowienia o ogłoszeniu upadłości, obejmującej likwidację majątku pozwanego, na postanowienie o ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu.

Ponadto zgodnie ze zmienionymi przepisami w postępowaniu zwykłym sąd ma umarzać z urzędu postępowanie zawieszono na zgodny wniosek stron lub na wniosek spadkobiercy, jak również z następujących przyczyn: w razie niestawiennictwa obu stron na rozprawie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, oraz w razie niestawiennictwa powoda, gdy powód nie żądał rozpoznania sprawy w jego nieobecności, a pozwany nie zgłosił wniosku o rozpoznanie sprawy, a ponadto jeżeli na skutek braku lub wskazania złego adresu powoda albo niewskazania przez powoda w wyznaczonym terminie adresu pozwanego lub niewykonania przez powoda innych zarządzeń, nie można nadać sprawie dalszego biegu, o ile wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu roku (poprzednio w ciągu trzech lat) od daty postanowienia o zawieszeniu. Sąd umorzy również postępowanie w razie stwierdzenia braku następcy prawnego strony, która utraciła zdolność sądową, a w każdym razie po upływie roku (dotychczas w ciągu trzech lat) od daty postanowienia o zawieszeniu z tej przyczyny. Skrócono także z dotychczasowych dziesięciu do pięciu lat okres, po upływie którego następuje umorzenie postępowania zawieszono w razie śmierci strony.

Za niekorzystne dla interesów przedsiębiorcy dochodzącego swoich praw przed sądem należy także uznać skrócenie z roku do sześciu miesięcy okresu zawieszenia postępowania. Termin ten znajduje zastosowanie w przypadkach tzw. spoczywania sporu, tzn. wówczas, gdy na skutek braku lub wskazania złego adresu powoda albo niewskazania przez powoda w wyznaczonym termi-

⁷⁰ W tym przypadku przepisu art. 108 § 1 k.p.c. (dotyczącego rozstrzygnięcia o kosztach sądowych) nie stosuje się.

nie adresu pozwanego lub niewykonania przez powoda innych zarządzeń – nie można nadać sprawie dalszego biegu⁷¹. Jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu sześciu miesięcy od daty postanowienia o zawieszeniu, sąd ma obecnie obowiązek umorzyć zawieszone postępowanie.

PODSUMOWANIE

Przedstawione wcześniej spostrzeżenia wynikające z analizy przeprowadzonej nowelizacji, ewokują potrzebę sformułowania następujących wniosków. Kodeks postępowania cywilnego stał się jednym z najczęściej nowelizowanych kodeksów. Częstotliwość poprawek powoduje legislacyjny chaos, przez co nawet rozwiązania dotyczące jednej instytucji są rozproszone w kilku nowelizacjach⁷². Głównym zamierzeniem nowelizacji postępowania w sprawach gospodarczych było jego przyspieszenie, zrjonalizowanie oraz zwiększenie efektywności⁷³.

Zmiany w tym obszarze były konieczne z uwagi na zamiar uniknięcia ujemnych skutków dotychczasowej, rażąco przewlekłej długości i stopnia uciążliwości procesu, który w dotychczasowym kształcie w istotny sposób wpływał na warunki funkcjonowania przedsiębiorczości⁷⁴. Dodatkowym argumentem była niejednolita praktyka procesowania, występująca w poszczególnych ośrodkach, a nawet wydziałach tego samego sądu⁷⁵. Nowe uregulowania mające na celu zdynamizowanie procesów gospodarczych w naszym kraju, niemal do skrajności doprowadziły jednak zasadę wzmożonej dyscypliny procesowej oraz podwyższonych wymogów należytej staranności przedsiębiorcy.

⁷¹ Ustawodawca powinien był jednak uwzględnić fakt, iż niepodejmowanie przez stronę powodową czynności związanych z podjęciem zawieszonego postępowania, nie zawsze jest wynikiem zawinionego działania strony, np. w przypadku niemożności ustalenia aktualnego adresu zamieszkania strony pozwanej.

⁷² Paradoksalnie w kolejnych nowelizacjach konsekwentnie pomijane jest m.in. postępowanie nieprocesowe, w ramach którego rozpatrywane są m.in. sprawy o podział majątku czy dział spadku.

⁷³ Z tego też powodu wprowadzone zmiany kładą nacisk przede wszystkim na zdyscyplinowanie stron procesu, jednocześnie ograniczając możliwości kreowania strategii postępowania.

⁷⁴ M. M a n o w s k a, *Postępowanie sądowe w sprawach gospodarczych*, Warszawa 2007, s. 230.

⁷⁵ S. C i e ś l a k, *Postępowania przyspieszone w procesie cywilnym. Zarys postępowania nakazowego, upominawczego i uproszczonego*, Warszawa 2004.

Nowelizacja miała zapewnić jednolitość procesowania w sprawach gospodarczych poprzez umożliwienie szybkiej koncentracji materiału dowodowego⁷⁶, tymczasem wprowadziła nadmierny rygoryzm wobec stron i ich pełnomocników. Uzasadnione jest wręcz stwierdzenie, iż blokuje obywatelom dostęp do sądu oraz prawo do wyroku, natomiast sądom zdecydowanie poprawia statystykę spraw zakończonych. Można podejrzewać, że procedura postępowania w sprawach gospodarczych została skonstruowana w taki sposób, aby już na samym początku niektóre sprawy, które nie zostały merytorycznie rozstrzygnięte, mogły zostać wykazane jako załatwione, aby sąd osiągnął lepsze wyniki statystyczne⁷⁷. Obecnie bowiem niektóre sądy wykorzystują ten nadmierny rygoryzm, koncentrując się na wyłapywaniu braków pism, a nie na merytorycznym rozstrzygnięciu sporów.

Podkreślić należy, iż nasz system procesowania w sprawach gospodarczych nie powinien zastawiać pułapek na strony. System stał się nazbyt represyjny i pozbawia strony ochrony ich praw. Przedsiębiorca został faktycznie pozbawiony dostępu do sądu bez pomocy pełnomocnika, co wynika z faktu, iż poziom profesjonalizmu wymagany przy sporządzeniu pozwu jest tak wysoki, że przedsiębiorca bez pomocy adwokata albo radcy prawnego nie jest w stanie sam go przygotować⁷⁸. Sprawa właściwego merytorycznego rozpoznania stała się mniej ważna od tego, aby sprawa została szybko rozstrzygnięta. Zapoczątkowana przed kilku laty tendencja formalizowania cywilnej procedury sądowej z pewnością nie będzie sprzyjać dostępności strony do sądu i ułatwiać dochodzenia roszczeń⁷⁹. Od tak represyjnego formalizmu powinno się odchodzić, ponieważ w przedmiotowym zakresie jest on niekonstytucyjny⁸⁰. Ponadto obecna regulacja kodeksowa jest nadmiernie kazuistyczna⁸¹.

⁷⁶ Rozwiązanie to miało mobilizować przedsiębiorców do precyzyjnego określenia w pozwie jego ram podmiotowych i przedmiotowych.

⁷⁷ Jeżeli bowiem podmiot, któremu pozew zwrócono, wnosi go ponownie, to w rzeczywistości sprawa nie zostanie szybciej rozstrzygnięta merytorycznie. Jedyne statystycznie sprawy zwrócone będą figurowały jako zakończone.

⁷⁸ Co istotne, nowelizacja zakazując popełniania pomyłek również pełnomocnikom, dodatkowo karze za to strony.

⁷⁹ Można zaryzykować tezę, iż stawianie przed przedsiębiorcami i ich pełnomocnikami coraz wyższych wymagań formalnych przekształca postępowanie gospodarcze w proces „formułkowy”.

⁸⁰ Podobnie uznał prof. Stanisław Sołtysiński, stwierdzając, iż „formalizm powinien służyć wyłącznie ochronie uprawnień procesowych stron i innych wartości wyrażanych przez zasady rządzące postępowaniem cywilnym, natomiast postępowań nie powinno się przyspieszać kosztem słuszych interesów stron” (*Wymogi formalne w rozsądnych granicach*, „Rzeczpospolita” z 27.09.2006).

Niemniej należy odnotować, iż choć zmiany wzmacniają przede wszystkim stronę powodową, ponieważ pozwany będzie miał mniejsze niż dotychczas szanse obrony, to jednak zdecydowanie zmniejszą się także możliwości przedłużania postępowania.

Reasumując, przeprowadzana reforma procedury cywilnej może wywołać skutki przeciwne od zamierzonych. Nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego w zakresie postępowań gospodarczych budzi nazbyt wiele wątpliwości i kontrowersji, z których większość ma zapewne swoje źródło w fakcie, iż zmiany w procedurze cywilnej zmierzają w kierunku tworzenia coraz bardziej szczegółowych rozwiązań, zamiast skupić się na ogólnych zasadach postępowania⁸². Przedstawione argumenty dowodzą, że być może powinien powstać nowy kodeks postępowania cywilnego. Obecny, obowiązujący już od ponad czterdziestu trzech lat, był ponad sto razy zmieniany. Zdecydowana większość zmian przypada na okres po 1989 r., przez co regulacje obecnego kodeksu, uchwalonego w odmiennych warunkach ustrojowych, przestają być spójne⁸³. W związku z powyższym kolejne kompleksowe zmiany, choć niewątpliwie konieczne, mogą jednak spowodować, iż kodeks stanie się zupełnie dysfunkcyjny.

BIBLIOGRAFIA

I. Źródła

- Ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz innych ustaw, Dz. U. z 2006 r., Nr 235, poz. 1699.
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. z 1964 r., Nr 43, poz. 296 ze zm.
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz. U. z 2004 r., Nr 173, poz. 1807 ze zm.
- Ustawa z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych, Dz. U. z 1989 r., Nr 33, poz. 175 ze zm.
- Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz. U. z 2003 r., Nr 60, poz. 535.

⁸¹ R. F l e j s z a r, *Postępowanie w sprawach gospodarczych. Komentarz*, Warszawa 2006.

⁸² Być może celem ograniczenia obszaru sporów i wątpliwości interpretacyjnych, ustawodawca powinien rozważyć całkowitą rezygnację ze zbyt dużej liczby postępowań odrębnych, w tym odrębnej procedury w sprawach gospodarczych.

⁸³ Tak: Ł. P i e b i a k w: B. D r a n i e w i c z, Ł. P i e b i a k, *Postępowania odrębne. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 93.

- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe, tekst jedn. Dz. U. z 1991 r., Nr 118, poz. 512 ze zm.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 września 2001r. w sprawie utworzenia sądów gospodarczych, Dz. U. z 2001 r., Nr 116, poz. 1247.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 listopada 2004 r., I ACa 1571/04, niepubl.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 1990 r., II CZ 169/90, OSP 1991/7-8.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 1977 r., III CRN 76/77, OSNCP 1978/7, poz. 115.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1966 r., sygn. akt I CZ 126/66.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2002 r., V CKN 1100/00, OSNC 2002/1/11.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 lutego 2005 r., sygn. akt I ACa 1533/04.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 19 lutego 2003 r., sygn. akt I ACa 14/03, OSA 2003, nr 8, poz. 36 z aprobującą glosą M. Jobskiej, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2006, nr 2, poz. 6.
- Wyrok Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2005, sygn. akt III CK 121/05, niepubl., oraz z dnia 6 kwietnia 2006 r., sygn. akt IV CSK 182/05, „Monitor Prawniczy” 2006/9/457.
- Wyrok z dnia 19 stycznia 2005 r., sygn. akt CK 410/04, OSNC 2006, nr 1, poz. 7 z omówieniem M. Koennera, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2006, nr 2, poz. 11.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004 r., IV CK 86/04, niepubl.

II. Literatura

- A r k u s z e w s k a A. M., Postępowanie w sprawach gospodarczych – nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego, „Przegląd Prawa Handlowego” 2007, nr 1.
- B r o l J. w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. K. Piasecki, Warszawa 2006.
- C i e ś l a k S., Postępowania przyśpieszone w procesie cywilnym. Zarys postępowania nakazowego, upominawczego i uproszczonego, Warszawa 2004.
- D a l k a S., Postępowanie w sprawach gospodarczych przed sądami powszechnymi, „Palestra” 1990, z. 1, s. 40 n.
- D r a n i e w i c z B., Przedsiębiorcy będą traktowani jako profesjonalni pełnomocnicy, „Gazeta Prawna” 2006, nr 110.
- D r a n i e w i c z B., Nowelizacja KPC. Wybrane problemy praktyczne, „Radca Prawny” 2005, nr 4.
- D r a n i e w i c z B., P i e b i a k Ł., Postępowania odrębne. Komentarz, Warszawa 2007.
- F l a g a - G i e r u s z y ń s k a K., Postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych, Warszawa 2002.
- F l a g a - G i e r u s z y ń s k a K. w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. A. Zieliński, Warszawa 2006.
- F l e j s z a r R., Postępowanie w sprawach gospodarczych. Komentarz, wyd. II, Warszawa 2007.
- G u d o w s k i J., O kilku naczelnych zasadach procesu cywilnego – wczoraj, dziś i jutro, w: Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu, red. A. Nowicki, Poznań 2005.
- G u t o w s k i M., Potrącenie w postępowaniu nakazowym – relacja między prawem materialnym a procesowym, „Przegląd Prawa Handlowego” 2004, nr 9.
- J a n i s z e w s k a B., Uwagi o potrąceniu wierzytelności w postępowaniu nakazowym, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2006, nr 7.

- K o ł a k o w s k i K. w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. K. Piasecki, t. I, Warszawa 2001.
- K r u c z a ł a k K., Pojęcie przedsiębiorcy i jego znaczenie w obowiązującym prawie, „Rejent” 1998, nr 3, s. 18 n.
- L i s s o Ń P., Zakres pojęcia „przedsiębiorca” w Prawie działalności gospodarczej oraz innych aktach prawnych, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2002, nr 2.
- M a n o w s k a M., Postępowanie sądowe w sprawach gospodarczych, Warszawa 2007.
- M a r s z a ł k o w s k a - G r z e ś E., Postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych, w: Kodeks spółek handlowych. Studia i materiały, Poznań 2001.
- M i s i u k T., Rozpoznawanie i rozstrzygnięcie spraw gospodarczych, „Palestra” 1990, z. 1.
- M o k r y J., Pojęcie sprawy gospodarczej, PiP 1990, z. 7.
- N a w o r s k i T., Pojęcie sprawy gospodarczej sensu stricto, „Przegląd Prawa Handlowego” 1999, nr 8, z. 1.
- P i a s e c k a - S o b a k i e w i c z M., Sprawy gospodarcze: wezwanie do uzupełnienia braków formalnych, „Gazeta Prawna” 2007, nr 46 [Dodatek: Tygodnik Prawa Gospodarczego] z 3.06.2007.
- P e ł c z y Ń s k i M., Prekluzja w zgłaszaniu twierdzeń i dowodów w I instancji w postępowaniu zwykłym, w sprawach gospodarczych, nakazowym, upominawczym i uproszczonym, „Monitor Polski” 2004, nr 7.
- W i ś n i e w s k i T., Postępowanie w sprawach gospodarczych, Kraków 1997.
- W ł o d y k a T., Ustawa o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych, PiP 1990, z. 3.

PROCEDURE IN BUSINESS MATTERS AFTER ADDING AMENDMENTS
TO THE CODE OF CIVIL PROCEDURE
SELECTED PRACTICAL ASPECTS

S u m m a r y

The present article is a discussion of the changes introduced in the procedure in business matters and an appraisal of its usefulness; it also indicates the consequences of these modifications. The paper does not contain a detailed characteristic of the procedure, and only mentions some general explanations that are necessary here; on the other hand, the object of the discussion is the issue concerning presentation of *stricte* practical aspects of procedural differences that characterize the procedure in business matters. At the same time the discussion presented in the article has, mostly, the character of exclusively the author's own views, possibly considering the few views of the literature that are expressed in the papers tackling this issue.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: przedsiębiorca, sprawa gospodarcza, postępowanie odrębne, prekluzja dowodowa.

Key words: businessman, economic matter, separate procedure, evidence preclusion.